

# Pekudei: The Fire and the Glory

## Rambam vs. Ramban

And he set up the enclosure around the Tabernacle and the altar, and put up the screen for the gate of the enclosure. When Moses had finished the work, the cloud covered the Tent of Meeting, and the Presence of יהוה filled the Tabernacle.

Moses could not enter the Tent of Meeting, because the cloud had settled upon it and the Presence of יהוה filled the Tabernacle.

When the cloud lifted from the Tabernacle, the Israelites would set out, on their various journeys; but if the cloud did not lift, they would not set out until such time as it did lift.

For over the Tabernacle a cloud of יהוה rested by day, and fire would appear in it *in it I.e., in the cloud.* by night, in the view of all the house of Israel throughout their journeys.

### שמות מ

וַיִּקַּם אֶת־הַחֲצַר סָבִיב לְמִשְׁכַּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מָסַךְ שַׁעַר הַחֲצַר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמְּלָאכָה: {פ}

וַיִּכַּס הָעֲנַן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד יְהוָה מְלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:

וְלֹא־יָכַל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֲנַן וַיִּכְבֹּד יְהוָה מְלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:

וּבַהֲעֲלוֹת הָעֲנַן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם:

וְאִם־לֹא יַעֲלֶה הָעֲנַן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הָעֲלֹתוֹ:

כִּי עֲנַן יְהוָה עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מִסְעֵיהֶם:

### שמות כד

וְאֶל־מֹשֶׁה אָמַר עֲלֶה אֶל־יְהוָה אֲתָה וְאַהֲרֹן נָדָב וְאָבִיחָהּ וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מִרְחֹק: וַנִּגַּשׁ מֹשֶׁה לַבַּדוֹ אֶל־יְהוָה וְהֵם לֹא יָגִשׁוּ וְהָעַם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ: ...

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה אֵלַי הַהָרָה וְהִיחֵ־שָׁם וְאַתָּנָה לְךָ אֶת־לַחַת הָאָבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרְתָם: וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיְהוֹשֶׁעַ מִשְׁרָתוֹ וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל־הַר הָאֱלֹהִים: וְאֶל־הַזִּקְנִים אָמַר שְׁבוּ־לָנוּ בָּזָה עַד אֲשֶׁר־נָשׁוּב אֲלֵיכֶם וְהִנֵּה אֲהַרֵן וְחֹוֵר עִמָּכֶם מִי־בַעַל דְּבָרִים יָגִשׁ אֲלֵהֶם: וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל־הָהָר וַיִּכַּס הָעֲנַן אֶת־הָהָר: וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד־יְהוָה עַל־הָרָה סִינַי וַיִּכְסֶהוּ הָעֲנַן שְׁשֵׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הָעֲנַן: וּמִרְאָה כְּבוֹד יְהוָה כָּאֵשׁ אֲכַלֶּת בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַנִּבֵּא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעֲנַן וַיַּעַל אֶל־הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:

### Moreh Nevuchim, I:18

There can be no doubt respecting the verses "The Lord is near (*karob*) unto all them that call upon him" (Ps. cxlv. 18); "They take delight in approaching (*kirbat*) to God" (Isa. lviii. 2); "The nearness (*kirbat*) of God is pleasant to me" (Ps. lxxii. 28); all such phrases intimate a spiritual approach, i.e., the attainment of some knowledge, not, however, approach in space. Thus also "who hath God so nigh (*kerobim*) unto him" (Deut. iv. 7); "Draw thou near (*kerab*) and hear" (Deut. v. 27); "And Moses alone shall draw near (*ve-niggash*) the Lord; but they shall not come nigh (*yiggashu*)" (Exod. xxiv. 2).

If, however, you wish to take the words "And Moses shall draw near" to mean that he shall draw near a certain place in the mountain, whereon the Divine Light shone, or, in the words of the Bible, "where the glory of the Lord abode," you may do so, **provided** you do not lose sight of the truth that there is no difference whether a person stand at the centre of the earth or at the highest point of the ninth sphere, if this were possible: he is no further away from God in the one case, or nearer to Him in the other; those only approach Him who obtain a knowledge of Him; while those who remain ignorant of Him recede from Him. In this approach towards, or recession from God there are numerous grades one above the other, and I shall further elucidate, in one of the subsequent chapters of the Treatise (I. chap. lx., and II. chap. xxxvi.) what constitutes the difference in our perception of God.

## Moreh I:19

THE term *malei* is a homonym which denotes that one substance enters another, and fills it, as "And she filled (*va-temalle*) her pitcher" (Gen. xxiv. 16); "An omer-full (*melo*) for each" (Exod. xvi. 32), and many other instances. Next, it signifies the expiration or completion of a fixed period of time, as "And when her days to be delivered were fulfilled (*va-yimleü*)" (Gen. xxv. 24); "And forty days were completed (*va-yimleü*) for him" (Gen. 1. 3). It further denotes attainment of the highest degree of excellency, as "Full (*male*) with the blessing of the Lord" (Deut. xxxiii. 23); "Them hath he filled (*mille*) with wisdom of heart" (Exod. xxxv. 35) He was filled (*va-yimmale*) with wisdom, and understanding, and cunning" (1 Kings vii. 14). In this sense it is said "The whole earth is full (*melo*) of his glory" (Isa. vi. 4), "All the earth gives evidence of his perfection," i.e. leads to a knowledge of it. Thus also "The glory of the Lord filled (*male*) the tabernacle" (Exod. xl. 34); and, in fact, every application of the word to God must be interpreted in this manner; and not that He has a body occupying space. If, on the other hand, you prefer to think that in this passage by "the glory of the Lord," a certain light created for the purpose is to be understood, that such light is always termed "glory," and that such light "filled the tabernacle," we have no objection.

ר' שמשון: דע, כי כל מקום שיאמר הרב המורה "אור נברא" הוא דבר נמצא חוץ לנפש, פועלו הש"י או הנביא, כדי ששיגהו המון העם. כי האור הנמצא בנפש - לא ישיגהו אלא הנביאים, והאור הנמצא במשכן - היה לעיני כל ישראל בכל מסעיהם.

**אברבנאל:** ואמר הרב עוד שאם נרצה לפרש כבוד ה' האור הנברא ר"ל המוחש והוא האש הנגלה לעיני בני ישראל שהוא אשר מלא את המשכן, אין היזק בזה כלומר שאחרי שגם בזה הפירוש נמלט מליחס גשמות לאל ית' א"כ אין היזק בפ' הזה, וזה יורה שג"כ אין תועלת בו מאחר שאין האמת כן כי אם כפי מה שפירשו.

## Moreh I:25

THE Hebrew *shakan*, as is well known, signifies "to dwell," as, "And he was dwelling (*shoken*) in the plains of Mamre" (Gen. xiv. 13); "And it came to pass, when Israel dwelt (*bishekon*)" (Gen. xxxv. 22). This is the most common meaning of the word. But "dwelling in a place" consists in the continued stay in a place, general or special; when a living being dwells long in a place, we say that it stays in that place, although it unquestionably moves about in it, comp. "And he was staying in the plains of Mamre" (Gen. xiv. 13), and, "And it came to pass, when Israel stayed" (Gen. xxxv. 22).

The term was next applied metaphorically to inanimate objects, i.e., to everything which has settled and remains fixed on one object, although the object on which the thing remains is not a place, and the thing itself is not a living being; for instance, "Let a cloud dwell upon it [the day]" (Job iii. 5); there is no doubt that the cloud is not a living being, and that the day is not a corporeal thing, but a division of time.

In this sense the term is employed in reference to God, that is to Say, to denote the continuance of His Divine Presence (Shechinah) or of His Providence in some place where the Divine Presence manifested itself constantly, or in some object which was constantly protected by Providence. Comp. "And the glory of the Lord abode" (Exod. xxiv. 16); "And I will dwell among the children of Israel" (Exod. xxix. 45); "And for the goodwill of him that dwelt in the bush" (Deut. xxxiii. 16). Whenever the term is applied to the Almighty, it must be taken consistently with the context in the sense either as referring to the Presence of His Shechinah (i.e., of His light that was created for the purpose) in a certain place, or of the continuance of His Providence protecting a certain object.

**אברבנאל:** ראה שהרב עשה חלוקות בשכינה ובהשגחה. ולשכינה להיותה אור נברא מוחש רמז מקום ואמר בכל מקום שהתמידה בו השכינה היא תיחוס למקום. אבל ההשגחה שאינה דבר גשמי לא תתיחס למקום.

Moreh, I:64

KNOW that in some instances by the phrase "the name of the Lord," nothing but the name alone is to be understood; comp. "Thou shalt not take the name of the Lord thy God in vain" (Exod. xl. 7); "And he that blasphemeth the name of the Lord" (Lev. xxiv. 16). This occurs in numerous other passages. In other instances it means the essence and reality of God Himself, as in the phrase "They shall say to me, What is his name"? Sometimes it stands for "the word of God," so that "the name of God," "the word of God," and "the command of God," are identical phrases; comp. "for my name is in him" (Exod. xxiii. 21), that is, My word or My command is in him; i. e., he is the instrument of My desire and will. I shall explain this fully in treating of the homonymity of the term "angel" (II. chap. vi. and xxxiv.).

--The same is the case with "The glory of the Lord." The phrase sometimes signifies "the material light, which God caused to rest on a certain place in order to show the distinction of that place, e. g., "And the glory of the Lord (*kebod adonay*) abode upon Mount Sinai and the cloud covered it" (Exod. xxiv. 16); "And the glory of the Lord filled the tabernacle" (*ib.* xl. 35). Sometimes the essence, the reality of God is meant by that expression, as in the words of Moses, "Show me thy glory" (*ib.* xxxiii. 18), to which the reply was given, "For no man shall see me and live" (*ib.* xx.). This shows that the glory of the Lord in this instance is the same as He Himself, and that "Thy glory" has been substituted for "Thyself," as a tribute of homage; an explanation which we also gave of the words, "And they shall say unto me, What is his name?" Sometimes the term "glory" denotes the glorification of the Lord by man or by any other being.

רבי יחזקאל הלוי סגל לנדא, שו"ת נודע ביהודה, מהדורה תניינא, אורח חיים סימן קז

נודע מהדוית אריה סימן קז ביהודה  
בענין לשם יחוד, ומה רמזו חז"ל באמרם שכינה

כע"ה פראג עש"ק טריב איש [אור שנין חק"ם לפ"ק.

תשובה

שלום לכבוד האלוף החודיף משה יודל פריצ בק"ק ש"ה.

מה ששאל שאומרים קודם התפלה ועשיית שום מצוה לשם יחוד וכו', וכן מה שכתבתי בספרי מוסרי שיש לקוין על גלות השכינה, לפרש לו מה הוא השכינה ואין שייך גלות. והאריך בה מעלתו במכתבו, ובה הוסיף מעלתו פסע לחקור בעסקות, ולא מגדר דברי חכמינו ז"ל [סגינה י"ג ע"א], נמוסלח ממך אל חדרוש. ואמנם לגלות זה אי אפשר, ואע"פ כן אפשר לו דברים המתיישבים.

ומתחילה אי אומר, מהו ששאל לפירוש על נוסח לשם יחוד, מה לנו לגלות פירוש על דברים שלא מצינו דברי שני החלמודים בבלי וירושלמי ולא בספרי וספרא ומוספתא ולא דברי הסופקים, ומי החיר להם דברים כאלו, והימים הראשונים בדורות הראשונים שלא ידעו מנוסח זה היו טובים מאלה, וכבר כתבתי מזה בספרי נודע ביהודה [מהדור"ק] חלק יו"ד סימן כ"ג יעויין שם.

ואמנם מה ששאל על מה רמזו באמרם שכינה ומהו גלות השכינה שם דברים הנזכרים בדברי חז"ל בחלמוד, אמיתא ליה מילתא אשר ראיתי בדברי הרב המורה"ה חלק א' פרק כ"ה ח"ל, שכן, ידוע כי ענין זאת המלה היא התמדת העומד במקום אחד, והוא שכן באלוהי ממצא [בראשית י"ד, י"ג] וכו', וענין השכינה במקום הוא התמדת העומד במקום אחד וכו'. ולפי זאת ההשאלה

הושאל לטורא יתעלה, כלומר להתמדת שכינתו או השגחתו באיזה מקום שהתמידה ט השכינה, או לכל דבר שהתמידה ט השגחה, ונאמר יששן כבוד ה' [שמות כ"ד, ט"ז] וכו'. וכל מה שצא מואת הפעולה מיוחס לטורא יתברך, הוא בענין התמדת שכינתו כלומר אורו הנברא במקום, או התמדת ההשגחה בדבר אחד, כל מקום כפי ענינו, ע"כ דברי רבינו הגדול, ומכאן ואילך דברי חלמוד קטן כמוני. ואני לוקח מסוך דברי רבינו הגדול שנתן ב' פירושים לשכינה, אור נברא או ההשגחה. ואני אומר שניהם הם דבר אחד, והשגחת הטורא יתברך אינה דבר שאין זה ממש, אבל ההשגחה עצמה ממילא נאלץ ממנה אור הגדול, וההשגחה היא שקראו רז"ל שכינה. והנה לפי רצון הטורא וכאשר הוא בזמן שישראל עושים רצונו, או עיקר השגחתו בישראל ולהם משפיע כל שפע טוב, אלא שמתמדת ריבוי הטובה מגיע גם כן למקומות אחרים, והדבר מפורש בספוק ט"ז בחקמי [ויקרא כ"ו, ט"] ופינתי אליכם, ופירש"י אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם, וכן ט"ז עקב [דברים י"א, י"ג] ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, ופירש"י והלא כל הארצות הוא דורש וכו', אלא כפיכח אינו דורש אלא אותה ועל ידי אותה דרשה שדורש אותה דורש כל הארצות, ששם הוא מקום התמדת ההשגחה, עי"ש ברש"י. וזהו הפירוש שהשכינה שורה בישראל, שהשגחה שקרויה שכינה הוא רק בישראל, וכל זה כשישראל עושים רצונו, אבל ההתגברות חטאיט ושפיעט גלינו מארצנו ששם הוא מקום התמדת ההשגחה וגלינו לארצות העמים, ואז נהפוך הוא שכל השפע הטוב יורד לאומות העולם, ומן התמית את מקבלים מאותה האומה כד חיותט נצמטוט.

## רמב"ן שמות מ:לד

**וכבוד ה' מלא את המשכן**, כי תוכו מלא הכבוד, כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן, כענין שנאמר בהר סיני (שמות כ':כ"א) אל הערפל אשר שם האלהים ואמר כי לא יכול משה לבא אל אהל מועד (שמות מ':ל"ה) אפילו אל הפתח, מפני שהיה הענן מכסה אותו ולא היה רשאי לבא בתוך הענן. ועוד, כי המשכן מלא כבוד ה' ואיך יכנס בו. והטעם, שלא יבא שם בלא רשות, אבל יקרא אותו ויבא בתוך הענן כאשר עשה בהר סיני ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן (שמות כ"ד:ט"ז), ואמר ויבא משה בתוך הענן (שם יח).

ועל דרך הפשט, בעבור שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד (ויקרא א א) לא נכנס משה למשכן, אבל קרא אותו מאהל מועד ועמד פתח אהל מועד וידבר אליו:

**ורבותינו** אמרו (ת"כ פתיחתא ח) כתוב אחד אומר **ולא יכול משה לבא אל אהל מועד**, וכתוב אחר אומר **ובבוא משה אל אהל מועד** (במדבר ז פט), הכריע **כי שכן עליו הענן** כי לדעתם **ובבוא משה אל אהל מועד**, שיבא שם בלא קריאה מדעתו, או מפני שאמר שם וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת נראה להם שהיה משה עומד בתוך האהל לפני הכפרת, וכל עת היות כבוד השם מלא את המשכן לא נכנס משה בתוכו ולכך יאמרו שהיה זה לאחר שנסתלק הענן, כלומר שנסתלק מלכסות כל האהל ואין הכבוד מלא את המשכן, כי לא היה זה רק ביום השמיני ברדת שם הכבוד. והקריאה שאמר ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד (ויקרא א א), על דעתם קודם לכן היתה, כאשר פירשתי למעלה (רמב"ן על שמות מ':ב). ויתכן שהכתוב שיאמר פעם אחרת **וכבוד ה' מלא את המשכן** ירמוז אל הכבוד השוכן בקרבנו: **והנה נשלם ספר הגאולה** אשר ה' אלהי ישראל בא בו.

[**אברבנאל**: הנה נתבאר מזה כולו שכבוד ה' הוא האור הנברא, לא אש יסודי ולא אש מורכב, אלא דבר דומה לאש. ומה הוא הענן הנראה לישראל ושלא היה מהעננים המתילדים מהאידיים העולים, אבל היה ענן הכבוד שהיה מקיף וסובב את האור הנברא, ושזה האור והענן נבראו ביום הראשון במעשה בראשית... והאור האלוהי הנברא הזה כשחל על משה רבינו נקרן עור פניו בפועל הארתו... ועל הענן וכבוד ה' האלה אמר הכתוב כאן בפרשה בהקמת המשכן ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן]

**כלי יקר**: נראה מזה שכבוד ה' אינו הענן. אלא שהאש והאור דהיינו כבוד ה' היה נראה מתוך הענן. כי זולת הענן לא היה אפשרי להסתכל בו כי באור השמש לא יוכל האדם להסתכל ק"ו באור זוהר שכינתו יתברך. על כן היה האור הקדוש ההוא תמיד נראה מתוך הענן, וכשהוקם המשכן נבדלו זה מזה כי האור האלהים היה נכנס לתוך המשכן כי שם מקום קדושתו ית' והענן נשאר מבחוץ, וזה"ש סוף פרשת משפטים (כד טז) וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ר"ל הענן כסה את כבוד ה' כדי שיוכלו לראות הכבוד ההוא כמ"ש שם ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני כל ישראל, כי על זה האופן יכלו לראות הכבוד. ולכך אמר כאן ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא המשכן, כי אלו היה כבוד ה' מעורב עם הענן היה יכול לבא שמה כמו שנאמר סוף פרשת משפטים ויבא משה בתוך הענן כי לפי שאז היה כבוד ה' מכוסה בענן היה אפשרי למשה לבא בתוך הענן **אבל עכשיו שנבדלו זה מזה שהענן היה מבחוץ וכבוד ה' היה בלא ענן תוך אהל מועד על כן היה מן הנמנע למשה לבא תוך אהל מועד**, משמע אבל עד האהל מועד סמוך לו ממש היה יכול לבא אף על פי ששכן עליו הענן, ועל פי דברינו אלה יתורצו הרבה ספיקות בענין זה אשר נתעוררו עליהם המפרשים.

**מלבי"ם**: **ויכס הענן**, בברייתא די"ג מדות כתוב אחד אומר ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד וכתוב א"ת ובבוא משה אל אהל מועד, בא הכתוב הג' והכריע כי שכן עליו הענן, אמור מעתה כ"ז שהיה עליו הענן לא היה יכול לבא, נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו, והנה א"ל שנסתלק הענן דהא כתיב כי ענן ה' על המשכן יומם ואמר ר"פ בהעלותך וביום הקים את המשכן כסה הענן וכו' כן יהיה תמיד הענן יכסנו, מבואר שלא נסתלק הענן עד שהוצרכו לנסוע, רק שביום השמיני היה כבוד ה' שהוא האש הנברא ממלא את המשכן מבפנים והענן יכסה עליו מבחוץ, שזה סימן להגלות השכינה, שלפעמים היה הכבוד מכוסה בענן ולפעמים היה מגולה כמ"ש בסוף פ' משפטים וישכן כבוד ה' על הר סיר ויכסהו הענן [ר"ל שהענן כסה את הכבוד] ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר, ר"ל שאז נתגלה הכבוד מתוך הענן, שהאש אוכלת הוא כבוד נברא שנקרא כבוד ה', וענן וערפל סביביו, ולפעמים הוא מכוסה ואז היה יכול משה לבוא, וכשנתגלה לא יכול לבוא מעצמו, וע"כ כתיב ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן, ומפרש טעם הקריאה כי מראה כבוד ה' כאש אוכלת, ר"ל שנתגלה הכבוד ולא יכול לבוא מעצמו, וכן פה נתגלה הכבוד, ולכן לא יכול ליכנס, ומ"ש נסתלק הענן, לאו דוקא כי הענן היה תמיד על המשכן רק שלא היה ענן כזה שהכבוד מלוּבש בו, כי הכבוד נסתלק מן המשכן אל תחת כנפי הכרובים ואז היה יכול לבוא, וז"ש שלא יכול לבוא מפני ששכן עליו הענן וכבוד ה' מלא, ר"ל

שהיה ענן שמלביש את הכבוד ותוך ענן כזה לא יכול לבוא, וכן במלכים (ח' ח') ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד ה' את בית ה' שם היה ענן המלביש את הכבוד, ועמש"ש ששם היה מובדל מכאן שהענן והכבוד שניהם היו בפנים ובכאן היה הענן מבחוץ עיי"ש טעמו, וכשנסתלק הענן החופף את הכבוד היה נכנס אף שהענן עצמו בלא הכבוד היה תמיד והכבוד הזה שנראה בשמיני למלואים הוא עצמו מ"ש וירא אליכם כבוד ה', וירא כבוד ה' אל כל העם, והוא עצמו הכבוד הנראה בעת המרגלים ובמחלוקת קרח ששם כתיב והנה כסהו הענן וירא כבוד ה', שזה היה רק בעת התגלות שכינה, אבל הענן לבדו היה תמיד על המשכן

**רבינו בחיי:** כן כתיב בהר סיני (שמות כ"ד:ט"ו) ויכס הענן את ההר והיה אהל מועד מכוסה מכל צד בענן. ואמר וכבוד ה' מלא את המשכן כי תוך המשכן היה מלא כבוד ה' כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן, כי כן כתיב בהר סיני (שם כ) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים, כי שכן עליו הענן יאמר כי מפני ששכן עליו הענן על כן לא היה יכול משה לבא אל אהל מועד כלומר בלא קריאה אבל בקריאה הרי הוא רשאי לבא שם ולא שהקריאה משה משה תהיה לו תיור להכנס בעוד שהכבוד שם אלא שתהיה לו אות שכבר נשתלם שפע אור הכבוד מן המשכן זולתי מן הכרובים ועם זה היה משה רשאי לבא אל המשכן...

**והנני** מעוררך כי יש כאן חמשה פסוקים ובכל פסוק ופסוק יזכור ענן והו כנגד ה' ספירות שהן ה' קולות שהזכירו החכמים בחמשה קולות נתנה תורה, ואע"פ שהשיג משה שבעה קולות שהן שבעה ספירות וכמו שבארתי בסדר וישמע יתרו כוונתם היתה באמרם בחמשה קולות אל הקולות הנסתרים שהם חמשה ולכן אמרו בחמשה קולות נתנה תורה שהרי השנים שהם התפארת והכבוד מבוארים בכתוב והם ה' אלהים וזהו ה' אלהיך, וכנגדם הזכיר כאן וכבוד ה' ב' פעמים כדי לרמוז על התפארת השוכן בקרבו הכבוד והבן זה, כי לזה כוון הרב ז"ל בלשונו שכתבתי שחזר והזכיר פעם אחרת וכבוד ה'. וכן מצינו בבית המקדש הוא שכתוב בדברי הימים (ב ז) וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מן השמים ותאכל העולה והזבחים וכבוד ה' מלא את הבית ולא יכלו הכהנים לבא אל בית ה' כי מלא כבוד ה' את בית ה', הא למדת שהזכיר כאן שבעה ספירות ה' פעמים ענן שני פעמים וכבוד ה' כי כן נרמזו בהר סיני שבעה קולות שהיו השגת משה וכמו שבארתי שם.

### רמב"ן, הקדמה לספר שמות

והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים, אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים, כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר. וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם, אז שבו אל מעלות אבותם, שהיה סוד אלוה עלי אהליהם והם הם המרכבה, ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד

### R. Aharon Lichtenstein

However, a closer look at the verses also reveals the opposite phenomenon: it is specifically after the inauguration of the *Mishkan* that Moshe is prevented from entering the Tent of Meeting, and a sort of barrier appears between him and God. We may suggest that the words "*lo yakhol*" mean that he was "not authorized" or "not permitted," rather than "not able" to enter, such that the text is not describing any deficiency in the relationship between Moshe and God. However, the literal reading of the verse suggests that Moshe was simply unable to enter the Tent of Meeting.

The verses provide two reasons for this inability: "For the cloud rested upon it," and "God's glory filled the *Mishkan*." It seems that there is a profound difference between these two reasons.

The cloud resembles a locked door: it is a barrier that prevents Moshe from entering the *Mishkan*. The cloud, as it were, guards the entrance of the Tent of Meeting, blocking anyone from passing through. In contrast, "God's glory," which fills the *Mishkan*, prevents Moshe from entering for a different reason. It is not a matter of the Tent of Meeting being "locked"; rather God's glory fills it completely, and hence there is no room for Moshe to enter, even if the cloud was not preventing him from doing so.

Either way, we come back to our question: why is it specifically after *Am Yisrael* ascends to such a lofty level that the direct encounter with God is blocked?

It would appear that when God came down to dwell amongst His people, He saw fit to emphasize the barrier separating Him from mortals. While God permits His Presence to dwell amongst the nation, this “dwelling” still has barriers and boundaries. “The Divine Presence never descended lower than ten handbreadths [from the ground]” (*Sukka 5a*). Despite the closeness between *Am Yisrael* and God, the Holy One remains transcendent. Even the most unique of men, Moshe himself, cannot enter the *Mishkan* while the Divine Presence rests there.